List 10. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 7. marca 1866.

Gospodarske stvari.

Koliko je eno sadno drevo vredno?

Ako sadno drevje primerjamo z druzimi kmetijskimi sadeži, in vse natanko preračunimo, se bomo prepričali, da nam sadno drevje proti drugim rastlinam najmanj dela prizadene, ob enem pa največ dobička donaša. Se vé, da se nahaja sadnih dreves, ki prav po malo rodé; od teh pa ne govorimo. Ako ni pleme (sorta) dobro, zemlja ni pripravna, in gospodar ne zná drevja saditi, se to ne more sadnim drevesom šteti v krivico.

Prvo vprašanje je to: Koliko stroškov nam prizadene sadno drevo? — Sadno drevje sadé ljudje večidel neumno. Marsikter gospodar misli, da je jama dovolj široka, ako je le tolika, da drevo va-njo vtakne. Da bi drevo v tako jamo posadil, kjer bi môglo 60 do 80, ali tudi blizo 100 let rasti in mu obilo sadja donašati, da bi zemljo zboljšal, kar je pri drevoreji prvo pravilo, to mu ni mar. Če le za drevesce kakih 30 soldov dá, že misli, da je že vse opravil, in vtakne drevesce kamor si je, češ, da bo že rastlo. Rastlo bo, pa kakó! — V prvih 10 letih ne gleda na nič druzega, kakor da ga nekoliko obreže, mu količ pristavi in ga oveže, da ga zajec ne gloje, — vsi stroški znašajo morebiti 1 gold.

Pri vsem tem pa drevo vendar le raste, če se mu lubje še tako oguli in še tako nemarno ž njim ravná in ne prizadene sadjorejcu v druzih 10 letih, če drevesu le prav poredkoma pognojí, ali ga v jeseni pobeli, ga okoplje ali suhih mladik otrebi, čez 48 kr. Do 20 let malo škode storí pod njim rastočim rastlinam, ker le počasi raste in se ne razširjuje okrog. Vzemimo, da sadno drevo 60 let trpí, tedaj vsi stroški od 20. leta do konca za okopavanje, obrezovanje, trebljenje in gnojenje (kar se pa prav poredkoma, ali pa tudi nikoli ne opravlja), komaj kake 3 gld. znesó. Sadno drevo vleče, kakor je vsacemu znano, svoj živež po razprostenih korenikah iz tal; površno gnojenje drevesu k rasti ali rodovitosti malo ali celó nič ne pripomore, vendar-le mu rodí obilo lepega sadja. Drevó dobiva večidel le iz tal svoj živež, in dostikrat se ne vé, kako more drevo v suhih letih, o kterih dežnica malokdaj zemljo do drevesnih korenin premoči, vendar toliko lepega sadja obroditi. Vsem drugim kmetijskim rastlinam škodujejo neugodni vtoki več kakor sadnemu drevesu, če je bilo le dobro in skrbno gleštano in obdelano. Sadnemu drevesu se to očita, da rastline pod njim rastoče prehudo zamorí, in da obdelovanje zemlje zeló overa. O tem je sicer nekoliko resnice, vendar je vedeti treba, da drevo do svojega 15. leta ne dela pod njem rastočim rastlinam preobile sence, kjer so drevesca po navadi v vrste od severja proti jugu in precej deleč saksebi posajena in tako se jim malo solnca odpelje. Da pa oreh s svojim gostim perjem in široko krono spodaj rastočim rastlinam jako škoduje, je res.

Po vsem tedaj znašajo stroški enega sadnega drevesa vès čas, dokler raste, to-le:

mlado drevesce se je kupilo za . .	—	gold.	30 kr.
stroški za različna dela pri njem od			
1. do 10. leta	1	„	10 „
od 10. do 20. leta	—	„	48 „
od 20. do 60. leta	3	„	— „
Skupaj	4	gold.	88 kr.

tedaj vsako leto 5 do 6 kr.

Drugo vprašanje pa je: Koliko pridelamo od enega sadnega drevesa? Če tudi sadnih plemen imamo in sicer precej žlahnih, kakor so, na priliko, nekteri kosmači (Reinette) in drugi, ki začnó že v 3. ali 4. letu roditi, se vendar še le od 10. ali 15. leta more bogateji pridelek pričakovati, kteri se do 40. leta vsako leto bolj množí, po tem pa pojemlje. Po obilih skušnjah se more pridelek enega sadnega drevesa, počez vzet, vsako leto ceniti

na 30 krajc. od 10. do 20. leta
na 3 gold. od 20. do 30. leta
na 5 gold. od 30. do 50. leta
na 4 gold. od 50. do 60. leta.

Po tem takem bi po tej cenitvi eno sadno drevo od svojega začetka do konca vrglo kakih 175 gold., ali to na vsa leta razdeljeno, vsako leto blizo 3 goldinarje. 3 goldinarji pa so obresti (činži) od blizo 70 gold. kapitala. Vprašamo zdaj: kteri drug kmetijsk sadež donaša gospodarju tolikšen dobiček, ker prostor enega sadnega drevesa po čez le kaka 2 štirjaška sežnja znaša. Zato ne moremo dosti vpiti: Sadite, sadite sadna drevesa! Obdelujte jih umno, ravnajte jih marljivo! Ljudí je čedalje več na svetu; raztegniti zemlje ne moremo; al to se dá storiti, da vsak prostor porabimo in iz zemlje vlečemo, kolikor le moremo.

Po „Bad. Woch. Bl.“

O šolsko-kmetijskih vrtih. *)

Iz Jelšan na Tržaškem 1. marca. — Že pred dvema letoma pisal sem Vam, drage „Novice“, sestavek z napisom: „Proste misli o šolsko-kmetiških vrtih“; danes, hvala Bogu! Vam morem povedati, kako se je moja želja v omenjenem spisu spolnila na drug še boljši način. Popisati Vam hočem sploh napredek preteklih dveh let.

Kakor je že lani o priložnosti, ko je bil farman v Rodik-u gosp. Šepf od Njih ekscelencije c. k. namest-

*) V izgled drugim deželam. Vred.

nika tržaškega barona Kellersperg-a počeščen, nekdo pisal, ima naš okraj že čuda srenjskih vrtov. Tako, na priliko, ima sama naša občina, ki obsega 15 vasí, že skoro ravno toliko vrtov, v kterih se sejejo vsako leto mnogovrstna gozdna in sadna drevesa, ki se bodo, kadar dorastejo, deloma med kmete razdelila, deloma pa se bodo na spašnike (gmajne) sadila. Tako je upati, da se bodo sčasoma goljaci pokrili z lepimi gozdi, prazne ravnine in male gorice pa se bodo s trto in njivami napolnile. In to je prihodnja sreča kmetu in gospodu! Pri nas posebno bode kmetijstvo napredovalo, ker imamo dosti prazne pa jako rodovitne zemlje, in, kar še več veljá, ker imamo novega nadzornika za vse vrte v jelšanski občini, gosp. A. Štemberger-ja, moža, kteremu je blagor dežele iskreno pri srcu. Zraven tega imajo vsake dve ali tri vasí skupaj zopet svojega voditelja, ki je pooblasten, kakor nadzornik, od Njih eksc. c. k. namestnika. Tak voditelj ima dolžnost, v odločenih vaséh skrbeti za zasajevanja Krasa.

Eden med imenovanimi sem tudi jaz, pisatelj teh vrstic, ki mi je še posebno priporočeno, da mladino vadim kmetijstva, in jo pridno na srenjske vrte vodim. Že davno sem pričakoval take, meni drage službe, za ktero se tukaj Njih ekscelencii deželnemu glavarju očitno zahvaljujem. Z veseljem bodem mladino vodil na sadišča v Jelšanah, Dolenjah in Rupi, in z veseljem bodem red in druge potrebe na vrtih oskrboval. Z veseljem pa moram reči, da se tudi otroci kmetijstva učé, ker vidijo in spoznajo, da bode o svoji dôbi sad rodilo, kar zdaj sadijo.

Evo, dragi mi Slovenci, napredek naš v kmetijstvu! Še dokaj na bolje se je obrnilo, kakor sem jaz predlanskim sam mislil. — Zdravstvujte!

Srečko Pirc, učitelj.

Národne stvarí.

Kmet in národnost.

Spisal dr. J. Mencinger.

(Dalje.)

IV.

Rekel sem poprej, da morajo kmetu idejo narodnosti pridomačiti resnobni in taki ljudje, kterim zaupa. Naj h koncu še o tem nekaj omenim.

O učenosti, temeljitih dokazih in lepo razvrstenih govorih ima kmet svoje misli. On vsega tega ne porajta toliko, kakor osebo, ktera je govorila in na obliko govorjenih besedí. Kdor ga učí ali svarí, kdor mu kaj svetuje ali priporoča, mora biti veljaven človek in spoštovan v svojem stanu; kmet mora vedeti, da je govornik častit možak in da njegova beseda tudi kaj premore, kadar je izgovorjena. Gosposki človek, ki je neznan ali ima količkaj sumljivosti ali vrtoglavosti na sebi, pri kmetu ne bo ničesa opravil, naj še tako dobro in umno govorí. Ako pa ima po svojem premoženji, poklicu ali kakem drugem očitnem upljivu veljavo pri kmetih, vse opravi, ako le očitne neumnosti ne trosi.

V besedah mora biti neki domač duh, s kterim se kmetu prikupiš, — tista zmožnost, vsako reč tako razložiti, da jo kmečka pamet lahko razume, in tista umetnost, suho resnico tako zabeliti, da jo kmet z veseljem prevzame v svoje mišljenje. Zato je dosti dokazov v vsakdanjem življenji. Pogosto si kmetje raji izvolijo neučenega pa premožnega moža za župana in ga bolj časté, čeravno brati ne zná, kakor pa zadolženega vaščana, ki zná dobro pisariti in z gospôdo v caker hoditi. Tù daje premoženje veče zaupanje, ne pa vednost. — V več krajih se zgodí, da kmet, ki je v sodnii gospoda predstojnika ali sodnika svèta vprašal, potem še popraša pri pisarji ali beriču ravno tisto zadevo. Gospod sodnik, omikan, v šolah izurjen človek, po svojem znanstvu morebiti ni dosti utegnil s kmetom pečati se, in ni govoril kakor bi bilo kmetu prepričavno; berič ali pisar, sam iz kmečkega stanú, vedno s kmeti v dotiki, pa je iz naravnega nagiba poznal kmečki značaj ter zadel pravo jasno besedo. Pri kmetu pravo zadeti, prav se vêsti, o pravem času šalo ali resnobo rabiti, je posebna težka vednost, ki se ne učí v nobenih visocih šolah, temuč v nizkih kmečkih kočah, v življenji med kmeti. Učiti se kmečke šege in narave je pa potrebno vsacemu, ki hoče med kmeti narodu in državi koristiti. Ravno ta vednost se je močno in dolgo zanemarjala, in zato imamo o kmetu toliko krivih misel zasajenih med gospôdo. Ni čuda: velik del gospôde kmeta ni razumel, drug velik del je pa preošaben bil, ozirati se na kmečke rečí.

Vendar imamo neki del slovenske gospôde, ki se je vedno dosti s kmetom pečala, ki je po svojem poklicu tudi po prirojeni ljubezni pazljivo se ozirala na kmeta in njegove potrebe, ki je celó v mnogih važnih rečéh kmetu bila edina podpornica. To so naši národni duhovniki.

Ni ne sama pobožnost, ki je med slovenskimi kmeti vpeljala navado, da sinovi, ki se dajo v šole, grejo v duhovski stan. Kmet ne storí rad kaj zastonj. On želi, da se sin izšola za tisti stan, v kterem se od kmečkega stanú najmanj odtegne, v kterem ne pozabi, da je kmečki sin. Rodbina si šteje na čast, da ima duhovna med sabo; ta čast pa ni prazna, ako le premislimo zgodovino slovenske omike. Čuti pa vsa rodbina tudi potrebo imeti nekega med sabo, ki je viši nego oni, ki pa jih popolnoma umè, jih odkritosrčno učí, in napeljuje do bolj nravnega mišljenja in delanja, in na kterega se smejo v nenavadnih zadregah zaupljivo zanašati, ker je njih krví.

Mašnik je s cerkvijo poročen. Cerkev je pa celó za tiste, ki nimajo dosti vere, vsaj potrebna naprava, da so kmetje pošteni, da manj kradejo, se ne pretepajo in krivo ne prisegajo. Celó najhujši cerkven sovražnik ne bi želel cerkve na kmetih odpraviti brez strahú za svoje blagó in telo. Nepremakljivi sveti poklic vere in cerkve na kmetih je pa veliko veči. Cerkev kmeta ne vodi samo k nebesom ter mu kroti slabe misli in nagnjenja; ona učí, spodbuja in k dobremu vodi kmečkega človeka po vsi njegovi osebnosti. Ona ni samo božja veža, temuč tudi človeška šola za mlade in stare, za uboge in premožne.

Kmečko življenje je dokaj enoterno, njegove navadne potrebe so večidel povsod enake. Ozračje njegovega znanja in mišljenja ostane od roda do roda, od sela do sela skoraj nespremenljivo. Viših spodbadeb, tistih dušnih potreb, ki človeka opominjajo, da ne obstojí iz samega telesa, kmet v svoji vasi in vsakdanjosti ne najde drugje nego v cerkvi. Samó cerkev ga spodbuja više misliti in mu odkriva dušne potrebe; ona ga pa ne povzdiguje samo k nebesom, pové mu tudi, da človek živí tudi za ta svet, da ima za ta svet nekaj dolžnosti in potreb, ki niso sicer večne in nepremenljive, pa vendar priležne večnemu dušnemu poklicu, kterega celó podpirajo. Kmet malokdaj utegne knjige prebirati, blaga umetnost, čutje lepote in snage se pri njem malo budí. V cerkvi se pa učí spodobnosti, tam izvé po pridigah v prilikah in izgledih mnogo nepozabljivih naukov, in cerkev mu je zadnjič edina hiša lepote in umetnosti. „Lepo — pravi — kakor v cerkvi!“ Lepo petje, postavimo, veliko pripomore k občni pobožnosti med duhovnim opravilom. Pa velik blaževaven

upljiv ima tudi zunaj cerkve na kmečko vedenje, kjer je vbrano, lepo cerkveno petje, slišiš tudi po polji in hišah peti lepe, čiste pesmi. Lepih pesem se Slovenci radi učé, tedaj jih iščejo po knjigah; in petje je nazadnje vzročilo, da vidiš v cerkvi več molitvenih, domá pa drugih koristnih bukev. — Ali ni tudi mnog umeten zidar ali podobar ravno v lepi domači cerkvi prebujen bil za svojo umetnost? (Kon. prih.)

Slovansko slovstvo.

* *Miestopisni riečnik trojedne kraljevine* — se velí knjiga, ki jo na poti predplače (subskripcije) bode v Zagrebu izdal gosp. Vinko Sabljar, vrhovni nadzornik c. k. finančne straže v miru. „Ovo djelo — pravi izdatelj — sadržava po azbukvici sva i najmanja napučena miesta, znamenitija brda i doline, špilje, vode, rudna vrela, rude, rudokopje, šume, površinu, broj marve, spomenike njegdašnje i sadanje, poviestnicu kr. sl. gradovah i inih znamenitijih miestah, zatim obćeniti opis medjah, položaja, podnebja, zemljišta, cestah itd. — s jednom riečju sve ono što se u domovini spomene vriedna nalazi. „Miestopisni riečnik trojedne kraljevine" zauzeti će, u koliko se dade rukopis naprvo proračunati, do 30 arkah na velikoj osmini; predplatna mu je ciena za svaki otisak (eksemplar) u liepih tiskanih koricah s prošivenim vezom, tri forinta a. v. ili 10 novč. po tiskanom arku. Predplata s popisom gospode predplatnikah neka se izvoli što prije neposredno gospodinu A. Jakiću, vlastniku tiskarskoga zavoda i nakladne knjižare u Zagrebu izručiti, ili poštom na njegov trošak poslati. Predbrojke bez priložene predplatnine neprimaju se. Okolo Petrova, to je konca lipnja tekuće godine biti će tisak djela dokončan i predplatjene knjige izaslane. U polovini mjeseca lipnja prestaje predplatna i ustupiti će tržna ciena." — Naj vsi jugoslovenski rodoljubi podpirajo izdanje zanimivega tega dela!

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor zagrebški.

Govor prevzvišenega gosp. škofa Strossmajer-a.

(Konec.)

Po mojem prepričanji je edinost v Avstrii mogoča le na tej podlagi, da ima vsaka dežela zagotovljene svoje pravice in vsak narod zagotovljeno svojo svobodo. Le po tem načinu se dá v življenje vpeljati edinstvo avstrijsko. Načelo národnosti našlo bo svoje častno mesto preje ali pozneje; ako bi se htelo v življenje vpeljati ono edinstvo, s kterim se je poskušalo, bilo bi poguba národom vsem, razun enega. Ono edinstvo pozobalo je krono sv. Vaclava. Očitno izrekam, da iz dná svojega srca srečo voščim bratom Čehom in radujem se, da tako vrlo napredujejo v ustavnem življenji; očitno izrekam, da čestitam ne samo českemu narodu, ampak tudi njega Veličanstvu, da je slovesno obljubilo, da se hoče dati kronati ne le v Peštu s krono sv. Štefana, ampak tudi v Pragi s krono sv. Vaclava. Da bi se bilo to že zdavna zgodilo, zamotano vprašanje bilo bi danes že rešeno. Ako se edinost naše carevine utrdi na tem načelu, da ima vsaka dežela in kraljevina in vsak narod poroštvo za svoje pravice in naprave, bodite prepričani, rešeno je to vprašanje, stvar je vredjena, ustanovljen je mir in napredek ne samo za en narod, ampak za vse národe avstrijske. — Znano vam je, da se temu načelu upira nemški narod, kteri sedaj, ko se mu je iz rok izmaknila centralizacija, želí, da se cesarstvo razdira! Jaz pa sem tega svetega prepričanja: kakor dozdaj ni rešeno to vprašanje zarad tega, ker se je le enemu narodu zagotovilo narodno življenje, tako se tudi ne bode rešilo, ako se ta stvar vredi tako, da v Avstrii gospodujeta dva naroda; ako se nastopi ta pot, prepričan sem, da bode le ena poskušnja več, toda gotovo zadnja ne. Ne mislite, da sem jaz neprijatel temu ali temu narodu, to bi bilo zoper zapoved krščanske ljubezni; zoper narod nemški jaz nimam nikakoršnih predsodkov, al vendar ne vem nobenega razloga, zakaj da bi ravno ta narod v politiškem organizmu našega carstva za svoj razvitek moral imeti pravice take, kterih ne bi imeli drugi narodi. Kar pa se tiče plemenitega ogerskega naroda, rekel bi, da ni samo raznim deželam in kraljevinam in narodom, ampak tudi temu narodu, ki „per eminentiam" representira svobodo, na korist, ako z vsemi avstrijskimi narodi stopi v edinstvo in združenje. Verujte mi, ne samo Ogri, ampak vsi avstrijski narodi želé svobodo. Ako se v sredotočji osnuje inštitucija, v kteri najde vsak narod svoje zaveznike, takrat se bode dalo cesarstvo vrediti tako, da se zagotovi pravo vsem posameznim deželam, narodnost vsem narodom, in ustavna svoboda ne samo na eni strani, ampak kakor v Peštu, tako tudi v Zagrebu.

Stvar, ki nas najbliže tiče, je pa vprašanje o zadevah, v kterih smo mi z Ogersko kraljevino. Pripravljeni smo po smislu 42. čl. 1861. leta v ožo zvezo stopiti z Ogri ter ž njimi reševati državno-pravno vprašanje o celoti avstrijskega cesarstva. Od najstarejših časov do najposlednje dôbe bili smo samosvojni in samostalni gledé državnopravnega in ustavnega življenja. Naš narod si je v polni zavesti svoje samostalnosti (1527. l.) izvolil Ferdinanda za svojega kralja; toda tako, da so deželni naši zbori v Križevcu, Varaždinu in v raznih mestih odtod do pragmatiške sankcije samosvojno reševali vse državne posle od najmanjšega do največega. Kar se tiče pragmatične sankcije, to je vsem znano, da smo jo mi sprejeli enajst let poprej kakor Ogri. Da ni bil narod naš tedaj neodvisen, je li mogoče, da ne bi bil ogerski zbor reklamiral svojega prava? Ferdinand in Karol sta nam zagotovila, da jima bodo svete vse naše privilegije, vsa naša prava, da se hočeta vselej po njih ravnati; tako je naša samostojnost in neodvisnost tudi po vladarji utemeljena ne samo za ono dôbo, ampak za vselej. Postave 1848. leta — pravi govornik — našemu národu nikakor ne morejo biti postave, že zarad tega ne, kar sem dozdaj govoril, pa tudi zavolj tega ne, ker bi bile smrt za naše državno življenje, in za naše bitje, za naš obstanek; najprvo pravo vsacega naroda pa je življenje, te pravice nikdo ne sme napadati; človek ali narod, kteri ne bi branil svojega življenja, ni vreden življenja. Preverjen sem, da so tudi oni gospodje, ki se potegujejo za postave 1848. leta, prepričani, da hočemo mi in narod naš spoštovati prah in kostí onega junaka, kteri je bil vstal za neodvisnost našega naroda, in da komaj čakamo spominka naši mladeži v zgled, kako je treba narod svoj ljubiti in braniti njegova prava. S tem sem hotel samo to opravičiti, da se nam ni bati, sklicavati se na samostalnost in samosvojnost svojo.

Še ene dogodbe moram omeniti. V bojih s Turki bil je narod naš tako srečen, da ti krvoločniki, ki so uplenili Pešto in privihrali pred Dunaj, nikdar niso prišli v Zagreb, kterega so branila bandera naših banov. To so dosegli naši očetje z edinostjo in pogumnostjo; ali slavnih preddedov sinovi z istimi lastnostmi zdaj ne bi mogli doseči tega, česar narod neobhodnje potrebuje?

*

Brencelj. *)

* Neki profesor je neki dan v neki gostivnici glasno trdil, da „furmani naši so, predno je železnica prišla v deželo, po cestah širili obilo nemške omike“ in je žaloval, da jih ni več. Menda je le hotel reči — francozko, kajti „francozov“ se je po mnogih furmanih zatrosilo po deželi žalibog le preveč!

* Sin nekega očeta je vjel dvojko iz slovenščine. Oče ves srdit za tega voljo je rekel, da napnè vse strune, da se mu sin oprosti učenja slovenščine! — Kaj, ko bi tacega sinka — skrbni oče raji oprostil vsega šolskega učenja, pa bi mu dal kapital, da bi živel le od obresti?

* Neki profesor, velik neprijatelj sedanjih slovenskih oblik, je na vso moč priporočal unidan svojim slušateljem, naj namesti veznika de saj ne pišejo in ne govorijo da! — Ali se gospod ne bojí, da mu Gorenci, Dolenci in Notranjci ne pošljejo nezaupnice?

* Tistim, ki zapirajo maternemu jeziku pot v naše šole, da bi potem tudi ne prišel v kancelije, ktere še večidel našim ljudém pošiljajo nemška, jim neznana pisma, in bi po takem slovenski narod na veke ostal tujec v svoji lastni deželi, dopis iz Maribora v „Danici“ dobro pravi, rekoč: „Kar mi tirjamo in tirjali bomo vedno bolj glasno, je to, da se pri gojenji mladine v šolah po naravni poti gré; naravna pot pa, po kteri se povsod na celem svetu razun pri nas mladina ogojeva, je odgojevanje otrok v materinskem jeziku, kterega je Bog človeku dal, da se njega najpoprej učí, in v njem, ki se ga tudi najbrž in najlaglje in najbolj temeljito naučí, duševni ključ ima do vseh znanosti, tudi do znanosti natančne tujih jezikov. Kdor tedaj brani narodnemu jeziku v šole, al trdi, da slovenski jezik ni pripraven za šolsko porabo, ampak le nemški: on Stvarnika dolží, češ, da je Slovence nesposobne stvaril za duševni razvitek, ter da njih jezik za drugo ni, kakor da čedniki in težaki v njem kramljajo! — Gotovo, materinski jezik je prvo in najpotrebniše sredstvo za modro in zdatno odgojenje učeče se mladosti.“ — Na drugem mestu pa pravi: „Naj se vzlasti tudi realke in gimnazije tako vravnajo, da bodo umetnijske in učenostne rečí zadevajoče knjige umeli tudi tisti, ki nimajo prilike po 10—16 let po šolah hlač trgati. Ali čemu o tem pisariti ali govoriti? Naši znani „rojaki“ bodo že skrbeli, da se kaka slovenska knjiga v šole ne spravi ter se narod na višo stopnjo ne povzdigne!“

Dopisi.

Iz Hulla na Angležkem 28. sveč. P. T. *(Magjari in magjarizem.)* Zdaj ko se Hrvati v Magjare potopiti želijo in s tem Avstrijo na dvoje razcepiti, ne gledé na dobro drugih slovenskih narodov, temuč le svojega dobička (ako ga bodo tudi res imeli?) iskaje, naj celó objektivno povem nekoliko opazek, ktere na tujem od tujcev slišim.**)

Magjarov je mnogo na Angležkem, največ političnih grešnikov; ti so Avstrijo tako opisali in toliko denuncirali, da so Angleži res do najnovejšega časa mislili, da smo Avstrijanci daleko za Turci zaostali; pisali so v to svrho svojo historijo in druge knjige te vrste v angležkem jeziku; o teh knjigah, prebiraje jih, človek, ki pozna naše razmere, ne vé, ali bi jih na ognjišče vrgel ali pa bi se otročji nadutosti magjarski smejal. Vendar Angleži so jim mnogo verjeli in zato so jim prav prijazni.

V Budi-Peštu sta zdaj dva Angleža, dopisnika v „Times“ in „Daily News“, — možá, ki stvari s prav angležko praktičnostjo in zmerno politiko sodita, in zato z vso pazljivostjo njune spise prebiram. — Nenavadni pomp in entuzijazem, ko se je cesar v Budo-Pešt pripeljal ter deželni zbor pričel, se je Angležu nekako čuden zdel. Vidé toliko lojalnost in udanost Magjarov, jih je močno hvalil, vlado pa grajal, da takošnemu narodu pravice krati in ga zatira. Vendar, kar je cesar svoje želje Magjarom odkritosrčno razodel in se jim v vsakem obziru toliko prijaznega pokazal, nima Angležnobene graje več proti vladi, temuč pravi, da zdaj je vlada vse storila, kar sme in kolikor ji je mogoče, da stvari na Ogerskem dobro izidejo, in ako ne, kriva bode temu samo nadutost in oholi ponos magjarski na njihovo „tisočletno“ konštitucijo.

Zdanje vedenje deželnega zbora ogerskega Angleži grajajo in posebno zasmehujejo nečimerno šopirjenje in neprestani klic na „tisočletno“ konštitucijo, — na konštitucijo, ktera je „tako stara kakor zemlja njihova“ (!!) Temu smešnemu ustenju in bombastičnim govorom o adresah pravijo Angleži „the old babby“ (stare čenče); o stari konštitucii magjarski, o kteri je toliko hrupa in šundra, pa piše dopisnik iz Pešta v „Daily News“, da naj Angleži ne mislijo, da bi na njej v resnici kaj bilo in bi kakošno veljavo za ljudstvo in deželo v obče imela; le prazen boben je — pravi — na kterega se vedno bije, da se zajci strašijo; stara konštitucija magjarska je celó azijatska in zastaréla, ljudstvu niti za dušni niti za materijalni napredek. Magnati (velikaši) se borijo le iz celó sebičnih namenov za staro konštitucijo, ker je edino njim na korist; ti bi radi sopet živeli kot sijajni boljarji, kot paše turški na stroške prostega ljudstva, ktero v stari konštitucii nobenega prava nima. Vedni poziv na „tisočletno“ konštitucijo pa je v obče Magjare tako omamil, da res mislijo, njihova prastara konštitucija je najboljša na svetu in ne potrebuje celó nobene premembe. Kar človek v eno mer sliši, nazadnje res verjame. — Popolno zedinjenje tako imenovanih „partes adnexae“ z Ogerskim — piše „Times“ — je stvar nenaravna, posebno pa gledé kraljevine Hrvatske, Dalmacije in Slavonije, ker Hrvatje od Magjarov gotovo ne najmanjšega prijateljstva upati nimajo, posebno v tem ne, kar se narodnosti in jezika tiče; tu bodo Hrvatje vedno zatirevani, in poleg tega naj se še spomnijo osodepolnega leta 1848. Dragocena obleka, v kteri sedaj Magjari pri različnih prilikah se tako sijajno kažejo, se Angležu kaj čudna zdi; imenuje jih „sijajne Azijate“ in dopisnik iz Pešta pravi, da njegov visoki cilindar je prečudna stvar v Peštu.

Kakor sem že enkrat omenil, pravijo Angleži, da Avstrijo more osrečiti le federalizem in nikdar ne centralizem. Sedanje ministerstvo, posebno grof Belkredi (in ž njim tudi Lariš) v Avstrii čudeže dela, mi je rekel odličen Angež; tako jo izkoplje iz pogube, v ktero bi bila brez pomoči padla pod prejšnjim ministerstvom. (Kon. prih.)

Iz Prage 2. marca. ☺ Današnji dan je nam zgodovinsk dan, kteremu na čast iz ust vsacega pravega domoljuba donijo navdušeni slava-klici. In kaj takega važnega se je godilo danes v zlatni Pragi? Pravica je zmôgla v deželnem zboru: v visoke naše šole ima se vpeljati tudi slovanski (češki) jezik, kjer je kraljeval dozdaj le nemški. To je zmaga narodova, ktere bo vsa zemlja česka vesela, in kteri tudi pošteni Nemci ne bojo nevoščljivi. Da pa bojo z zobmi škripali taki možaki, ki ne privoščijo nam Slovanom ne slane vode ne, — taki, ki ves svet hočejo s stoternimi zvijačami preslepiti, da v našem cesarstvu je le v nemštvu izveličanje, to lahko v Ljubljani, Gradcu in druzih slovenskih mestih sami najbolje presodite, kjer se vam tudi ne manjka dokaj tacih ljudí. Huda borba je trajala 2 dni v deželnem našem zboru zarad Riegerjevega predloga, kteri zahteva, da se na vseučilišču našem učijo vsi nauki tudi v českem jeziku. Poslanci Hrbst, Hasner, Brinz (vsi znani iz pokojnega državnega zbora) in posebno prof. Höfler, ki je celó nesramno zabavljico pisal zoper Riegerjev predlog, so peli svojo staro pesem, da vseučilišče pražko pogine, ako se dovoli, da se učijo nauki v slovanskem jeziku! Odgovarjali

---

*) Pod tem napisom jemljejo „Novice“ vse, kar pikavno — brez osebnega imenovanja — národne zmote vleče na dan in — podučuje.

**) Zanimivo res je izvedeti, kako tujci sodijo o zadevah, ki so zdaj tako važne za Avstrijo. Hvala lepa tedaj za to sporočilo. Vred.

so jim krepko rodoljubi Tomek, Brauner, Rieger, grof Leo Thun (nekdanji minister nauka) in drugi; al besede, če tudi kakor evangelji, bile bi le bob v steno pri tacih, ki pravice nočejo, ako bi k sreči večina deželnega zbora ne obstajala iz mož, ki se ne sučejo kakor petelin na strehi zdaj tako, zdaj tako, ampak trdno stojé na tem, kar so spoznali za pravo, in tako so zmagali predlogi grofa L. Thuna, kterim je jedro Riegerjev predlog in le v malenkosti premenjen. Z 121 glasovi zoper 101 je obveljalo, da se visoka vlada naprosi, da se ravnopravnost na vseučilišču izvršuje tako-le: „vsacemu profesorju naj je na prosto voljo dano, da uči v nemškem ali českem jeziku; dijakom naj bode mogoče, da se svojih naukov učijo nemški ali češki in tudi tako izpraševati dajo.“ Tako se ne dela nikomur sila, ravnopravnost pa veljá. In to je edino pravo! In vendar je nasprotnike v zboru taka božjast lomila, da nobenega dobro-klica niso môgli strpeti, ki se je glasil iz vrste obilo zbranih rodoljubnih poslušalcev, ter so zahtevali, naj jih predsednik iz zbornice zapodí. Mirno so ubogali in šli; al na ulicah okoli zbornice so se čuli gromoviti slava- in výborně-klici, in kjer koli se je prikazal pozneje kak národen poslanec, donela mu je navdušena slava. Čeravno je predlog zmogel le z 20 glasovi, veselo je vendar, da možje, kakor knezoškof in kardinal pražki, škof Jirsik, župan mestni, mnogo knezov in grofov, profesorjev in dohtarjev, mestjanov in obrtnikov so glasovali za predlog. Kako je pri Vas na Slovenskem to, žalibog! vse drugače! Vaši škofje — kje so? Vaši plemenitniki — kje so? Al nikar ne obupajte, če tudi je predlog Bleiweisov letos padel! „Noch hat der Letzte nicht geschoben“ — pravi nemški prigovor. Tudi Čehi so ravnopravnost v srednje šole še le letos dobili, ki so jo že leta 1862. v zboru sprožili. Zmaga česka pomaga tudi ravnopravnosti na Slovenskem na noge, ako Bog dá in sreča junaška!

Iz Poreča v Istri. — Živo veselje nam je prizadjala novica, da so cesar milostljivemu našemu gospodu škofu dr. J. Dobrilu v priznanje njihovih zaslug za cerkev in državo podelili častni red železne krone 2. vrste. Slava!

Iz Liburnije 28. svečana. — Človeka srčno veselí, da se slovenski poslanci v deželnih zborih v Ljubljani, Gorici, v Gradcu tako hrabro obnašajo. Gospode Bleiweis-a, Toman-a, Svetec-a, Costa, Razlag-a, Herman-a, Winkler-a, Gorjup-a itd. spoštuje vsaki poštenjak in povestnica si jih bo z zlatimi črkami zapisala v domovinsko knjigo. Nektere slovenske soseske vrlim svojim zastopnikom zaupnice, neveljavnim pa nezaupnice pošiljajo. Pravo je tako! Za prihodnost pa naj gledajo, kakošne može si zberejo za zastopnike svoje. Kako pa je o isterskem deželnem zboru? Slovenski časopisi o njem nič ne govoré; talijanskih pa mi Slovani malo razumemo, in tudi, ako bi jih razumeli, si drazega „Osservatore Triestino“, v kterem se menda nekaj o zboru govorí, kupiti ne moremo; poreški zbor je že 24. u. m. svoje naloge izvršil, al njegov „reso conto tahigrafico“ (to je hitropisni razlog) ni še prišel na dan, in menda še tudi kmalu ne bo. Naj bi nam kak rodoljub iz poreškega zbora saj važniše rečí na kratko posnel in razglasil po „Novicah.“ — Goriškim Slovencem je bil „Umni gospodar“ jako koristen; al kakor znate, politični viharji talijanskih prenapetnežev so vrlega vrednika utrudili in „Umnega gospodarja“ pokopali. Al bi ne bilo prav, da bi vsi slovenski udje odstopili in namesti to društvo podpirati, „Umnega gospodarja“ sopet oživili in neodvisnega možko podperali? Kaj mislite? — Pri nas se je v poslednjih časih slovenščini enmalo poboljšalo: V c. k. uradnii na Volovskem sprejemajo tudi slovenske uloge in politični odsek jih tudi slovensko rešuje. Žalibože, da se od nobene županije in le maloktere župe slovensko piše! To pa je le maslo tolikoletnega zatirovanja národovega jezika.

Iz Goriškega. — V Lokavcu, vasi pol ure daleč od Ajdovščine, osnovati hočejo občinarji (soseščanje) „čitavnico za kmete in rokodelce.“ 17 družbenikov je zdaj skupaj, ki so že položili družbenske postave in dotično prošnjo c. k. namestništvu v Trst. „Omika — pravijo vrli možaki — je namen naš; druzega namena nimamo. Nekdo sicer nam je rekel, da smo presurôvi za čitavnico, mi pa mislimo, da nismo tako neotesani, ker že dosti let „Novice“ in druge slovenske bukve beremo. Ko bi pa tudi take surôvine bili, toliko več potrebujemo omike.“ — Ali ni to veselo? Namenili so si naročevati vse slovenske časnike in nakupiti primernih bukev za kmeta, za rokodelce in za družine, da ne bodo dekline in fantje pozabili, kar so se v šoli učili, in da kaj dobrega in lepega zvedó. Vse to so djali v štatute, tudi to, da zborna soba ima zmirom biti v privatni hiši in nikdar ne v krčmi. Živeli! — Ni dvoma, da ne potrdi c. k. namestništvo te družbe, zakaj družbenska postava veljá za vse državljane ne gledé na stanove. Gosp. Viktor Dolenec, trgovec na Lokavcu, si je posebno prizadeval za to čitavnico.

Iz Maribora 1. sušca. — „Novice“ so že povedale, da je c. kr. ministerstvo pravosodja izročilo opravila državnega pravdnika pri c. kr. graški sodnii svetovavcu deželne sodnije, našemu izvrstnemu rodoljubu dr. Janezu Melé-tu ter da je imenovalo za advokata dr. Srneca in dr. Pavliča. To oznanilo je gotovo vsacega Slovenca močno razveselilo. Vsi trije imajo tako službo, da mora vsak dobro slovenski znati. V velikovškem okraji, kjer je dr. Pavlič, so Slovenci, in ravno tako v Kozjem, kjer je dr. Srnec. Gospod dr. Melè, kakor državni pravdnik, mora po postavi najmanj enkrat vsacega meseca ječe pregledovati, in med te spada tudi ječa v Lankovcu blizo Gradca, kjer je najmanj 50 jetnikov, kteri ne razumejo druzega jezika kot slovenski. Postava pa govorí, da se vsak jetnik smé pritožiti ter prositi državnega pravdnika, ki ječe obiskuje, da se mu pomaga, ako misli, da ni kaj prav. Razun tega, da slovenski popolnoma znajo, so pa vsi trije še take sposobnosti za dosego podeljenih služeb dokazali, kakoršnih niso imeli ostali kandidati za omenjene službe. Vsacemu je toraj služba, ktero sedaj ima, po pravici šla. In vendar morem zagotoviti, da so nekteri gospodje na Dunaji se zeló napenjali, „damit nur diese Ultra-Slovenen sich nicht eindrängen“ — in neki tak gospod je, svoje nade gotov, celó v Maribor pisal: „Das Justizministerium wird die zwei Slovenen schon ferne zu halten wissen“, drugi pa (proti Melétu) nekemu nemškemu kompetentu rekel: „Ihre Ernennung ist schon gesichert.“ Toda spodletelo je protivnikom, — minister pravosodja se je samo pravice držal in Slovencem tudi pravico skazal. Slava mu! — Grofa Auersperga in njegove družnike pa gledé na take skušnje baramo: na kteri strani so „ultra“, na kteri strani biva „Nationalität-Schwindel“, „Egoismus“ itd.?

V Gomilski pri Celju 2. sušca. B. W. — C. kr. vranska okrajna gospóska je dala oklicati, da 23. dan se bo v Gomilsko do župana več živine prignalo, ktera bo po očitni dražbi (licitacii) za davke prodana. Res kupci vkup pridejo, al živine ni nič videti. Pozneje, namesti da bi bili kmetje živino prignali, jo sami primahajo in kupce poprašujejo: ali imajo res denarja, da bi živino kupili? — Ne vem, kakošen odgovor so dali; to pa sem videl, da so jo pobrali domú. Slaba se zdaj godí kmetu. Ljudí veliko, kruhka mali ali nič. Bog daj skoro boljše!

Od Savine 6. sušca. *(Igra v celjski čitalnici.)* — Celjska čitalnica nam pač res zmiraj bolj in bolj postaja prijazno središče poštenih slovenskih veselic. Tudi včerajšno nedeljo smo se tù prav srčno radovali. Igrala se je namreč nova izvirna šaloigra: „Kteri bode?“, ki jo je prav izvrstno spisal nadepolni mladi pisatelj g. Rogački. Osnovana je res prav dobro, in človek bi mogel smeha popokati, ako vidi, kako štirje snubači mlado pa zvito hčerko snubijo, ktera vsakemu obljubi, da ga vzame, pa vendar vse za nos vodi, ter si izvoli petega, ji že dolgo priljubljenega sedlarja. Pa igra ni bila samo dobro osnovana, ampak tudi izvrstno igrana. Prijazni gospodičini Miheljakovi, hčerici gosp. adjunkta celjske okrajne sodnije, znani zarad svojega domoljubja, ste res svoji nalogi, ena kot mati, druga kot hči, tako popolnoma dobro igrale, da je poslušavec ves očaran mislil, da je v velikem gledišču pred izurjenimi igravci. Ti dve gospodičini ste nas v čitalnici že mnogokrat razveseljevale z deklamovanjem in igranjem, in ste včeraj vnovič pokazale svojo izvrstnost v vsakem obziru. Moramo se jima očitno in prav iz srca zahvaliti, da se tako marljivo trudite, besede v celjski čitalnici s svojo pripomočjo poviševati in lepšati. Slava jima! — Pa tudi gospodje vsi so svoje naloge izvrstno izvršili. Znana dva celjska domoljuba gosp. trgovec K. in tiskar J. zaslužita vso hvalo za nju izurjeno igranje. Tako tudi štirje snubači: g. J. (Štefko) se je kot ošaben kmetovsk sin prav dobro nosil; g. O. (Miha) je svojega mladega mlinarja veselo igral; g. L. (Jaka), ki je že tudi v Laškem trgu svojo izvrstnost na odru pokazal, je bil prav priden kovač; g. Šk. je pa že s svojo zunanjo podobo in prikaznijo kot doktor Bistroglav vse poslušalce v smeh in radost posilil. Samo po sebi se razume, da slava-klicev in ploskanja ni bilo ne konca ne kraja. Prišlo je toliko ljudí, posebno prav veliko število iz domoljubnega Laškega trga, da je bila dvorana vsa natlačena. Po igri je bilo veselo in smešno deklamovanje in zadnjič tombola, pri kteri so se prav lepi darovi dobivali. Vsi veseli in zadovoljni smo zapustili dvorano s samo eno željo v srcu, da kmalu zopet tak vesel večer doživimo.

Iz Sevnice. B. S.*) — Ker čitamo v časnikih, da so po več krajih slavili dan Vodnikov, moramo vendar tudi iz Sevnice omeniti, da tudi naša čitalnica ga ni pozabila, marveč slovesno obhajala. Vrstile so se pesmi z deklamacijami, in vsaka je izbudila novo veliko veselje; govor ljubljenega rodoljuba gosp. Drag. Ripšel-a, župnika iz Loke, pa je pričujočim še posebno segel v srca, tako, da so mu mnogokrat gromoviti slava-klici doneli po dvorani. Priporočal je z vneto besedo slogo in zopet slogo Slovencem in pogumno napredovanje na pričeti poti. Temnotni, mrzotni so bili — je rekel — res dnevi minulih nam časov, al duh, če tudi v jeklene spone vkovan, zdrobí sčasoma verige in premaga vsako overo duševno. Bodimo tudi mi iskreni sinovi matere Slave, kakor je bil Vodnik, da ne bo hripav krik praznih čenč nasprotnikov naše omike več zvonec nositi skušal, ter za veke omolknil in spoznal pravične in blage tirjatve slovenskega naroda. Naj nas Vodnikov duh vodi! Bodimo edini; krepčajmo razvoj narodne omike tudi po tej lepi savski dolini! — Gotovo, da ta slovesnost ostane zapisana v zlate bukve naše čitalnice. Radostni še moremo omeniti, da kmeti iz bližnjega Boštajna so vrli domoljubi; oni obiskujejo pridno našo čitalnico, so tudi mnogobrojno njeni člani, ter očitno kažejo, da spoznavajo potrebo duševne omike naroda našega, in se ne dajo sladkoustnim prilizunom in misijonarjem starega kopita v zanjke vjeti; oni dobro vedó, kako nemškutarsk zvonec poje, — da ni zvon, ki kliče tudi naš slovenski narod k veselemu vživanji narodnih pravic, ampak da je zvon, ki pomeni duševno mrtvilo. Dovolite, slavne „Novice“, da prihodnje dopišem, za kako „pošast“ našo čitalnico nekteri rogovileži imajo, in kako „nevarne“ nagibe ji podtikujejo, in kaj da o nji borni kmet misli, ako kaj takega čuje.

*) Po nepovoljni naključbi zakasnjeno; zato nam čast. gosp. dopisnik ne bode zameril, da na kratko posnamemo dopis. Vred.

Iz Idrije 17. febr. J. — Res je, da človek tukaj obilno nemškutarije požirati mora, pa vendar se nahaja tudi obilno slovenskega domoljuba. Opomnim le dveh lepih slovesnosti. Ena je bila 28. prosenca; obhajali so jo posebno prebivavci Riž (tako rekoč predmestja idrijskega), ker so z velikim trudom dodelali željno pričakovani vodnjak. Pri tej priložnosti je Franca Likarjeva po nasvetu gosp. dr. Grbca, rudarskega zdravnika, obilno zbrano množico z lepim slovenskim govorom pozdravila. — Druga slovesnost je bila 4. svečana v Žnidarščevi gostilnici, kjer so nas naši, za domovino vneti pevci z lepim petjem razveselili. Peli so posebno izvrstno „Hej rojaki“, „Sveta noč“ in „Vodniku“ (nap. Heidrichov). Mislimo, da ne spadamo po vsem v vrsto Tržičanov, akoravno imamo Issleib-a za srenjčana.

Iz Idrije 28. sveč. —ign— Predlog županov, ki so ga „Novice“ zadnjič omenile, da naj se gosp. pl. dr. Wurzbacha zavoljo zagovora glasovite idrijske peticije v letošnjem deželnem zboru podelí častno meščanstvo, ni dobil podpore, ampak podelila se mu je le zahvalnica za to, da je v državnem zboru se prodaji našega rudnika krepko zoperstavljal, in to je prav. — Mestni račun za leta 1865, ki ga je gosp. župan obljubil v 7. listu „Novic“, odboru še ni došel; ali je odbor že pregledal računa od 1863. in 1864. leta, ne vem. Naši mestni računi se že več let tako po polževo izvršujejo, da je čuda. Ali je sedanji župan tudi poprejšnje dobil izgotovljene, ko je županstvo nastopil, ne vem. Želeti bi bilo, da bi se pri prihodnjih volitvah mestnega odbora bolj gledalo na mestjane kakor na uradnike, ki imajo druzih svojih rudarskih opravil dosti, da se ne morejo ukvarjati z mestnimi zadevami, kakor je treba. Naš sedanji mestni odbor šteje 15 mož od rudarstva: 9 je rudarskih uradnikov, drugi so rudarski pisavci, čuvaji, delavci; edini 3 niso pri rudniku. Vsak srenjsk odbornik naj je tudi popolnoma neodvisen od druzega; je li pa to mogoče pri taki sestavi odbora?

Iz senožeške fare 2. sušca. — Preteklo jesen je nek preučen gospod med naše hribe priromal, kterega naloga je ljudstvo v duhu..... izobraženosti itd. poučevati. Če tudi njegovo učenost in osebo v resnici čislamo, se vendar z njegovim obnašanjem ne moremo nikakor vjemati, ter prosimo ga po tej javni poti prav lepo, da, ako je res njegova resna volja, vse naše hribce in dolinice poravnati, burji moč odvzeti in nas na pravo na vse strani izveličavno pot napeljati, mu bomo bolj hvaležni, ako nas on vsigdar in povsod v svojem poslu zmerno sprejema in podučuje, ne pa s strastnimi napadi graja! Farani.

V Senožečah 5. sušca. — Naj na dopis v 8. listu „Novic“ iz Senožeč, v porazumljenje spregovorimo to-le: Vkljub vsem neugodnim okolnostim ni živinoreja pri nas tako zanemarjena, kakor dopisnik pravi; zlasti kar se njenega rodú tiče, moremo reči, da je plemenit. Kajti naša goveda so večidel velika, izvrstnega švicarsko-ementalskega rodú. Od tega plemena so večidel naša goveda, ker si gosp. Ivan Dejak že več kot 10 lét in še zdaj lepega bika drží in ga tudi vsakteremu proti primernemu plačilu rad pripuščati dá. Krave

po tem biku tako velika teleta rodijo, da je pri teletvi že večkrat oboje pod zlo šlo.*) Tedaj niso biki naši bele vrane ali celó mršave pokveke; tudi teleta po njih ne mišasta, temveč še prevelika! — O drevesnici se v našem soseskinem zboru še govorilo ni, in srenjski zbor prav nič ni bil še vprašan zarad toliko let zaželjene drevesnice. Čudno je res, da se tako koristna naprava kakor je drevesnica soseskina na tujem 600 □ sežnjev velikem prostoru pripravlja! Ako se bi bila ta reč srenjskemu našemu zboru predložila, gotovo bi se na imenovanem prostoru soseskina ali šolska drevesnica ne napravljala, kajti možaki naši bi se bili tej napačnosti — ker ne manjka soseskinih prostorov — enoglasno uprli, toliko bolj, ker je najemna pogodba za drevesničin prostor, kakor iz gotovega vira vemo, le za 10 let po 8 gold. 70 kr. letnega plačila sklenjena. — Če pristavimo še druge stroške za naredbo te pseudodrevesnice, malo rečemo, ako izgovorimo to-le: stalo bode vsako leto 50 — reci petdeset goldinarjev — sosesko ali pa šolski zaklad. Namesti da bi se drevesnica na soseskini zemlji za veke napravila in obzidala, se pa lastnik unega zemljišča lahko zadovoljin smeja, ker mu soseska še vrh plačila lepo ograd napravlja, ktera utegne čez 10 let njegova biti.

Senožečan.

Novomesto 3. sušca. — Vsem rodoljubom oznanjamo preveselo novico, da v naši čitalnici že stojí oder za gledišče. Prvikrat se bode igralo v nedeljo 11. dne t. m.; na programu ste dve igri „Strup“ in „Domači prepir.“ Ker je namenjen čisti znesek teh iger ubozim našim bratom na Dolenskem, je vsacemu pripuščen vstop. Nadjamo se tedaj, da se ne bodo samo tukajšnji udje čitalnični vdeležili te, pri nas zeló zeló redke zabave, ampak tudi sploh rojaki bližnje okolice.

Iz Gorenskega 28. svečana. — Brali smo v „Novicah“ dopis iz Srbije, v kterem se vabijo posebno klobučarji in usnarji na Srbsko, rekši, da takih obrtnikov ali rokodelcev je še malo ali pa nič na Srbskem. Na dalje pravi ta dopis, da ravno zdaj je kaj ugoden čas za tako preseljevanje, ker je na Srbskem mnogo zemljišč na prodaj. Na to bi mi prosili gospoda dopisnika, da bi nam razjasnil bolj natanko: koliko se kaj na Srbskem čez leto in dan klobukov prodá in ali je kupčija z usnom tudi tako obširna, kakor pri nas? Pa tudi na to bi nam odgovor drag bil: kaj je tega krivo, da je na Srbskem toliko zemljišč na prodaj? Tudi pri nas jih je dosti na prodaj; pa mi bi se vendar le desetkrat premislili, komu svet dati, da naj se pri nas naseli; pri nas ta prikazen nič dobrega ne pomeni, da je namreč toliko zemljišč na prodaj!

Izpod Jelenovega roga na Čemšeniškem. J. Š. Tudi pri nas se letos tako huda godí, da Bog pomagaj! Ubogi ljudje hodijo križem, kakor da bi jih zobje boleli, in prosijo za Božjo voljo na pósodo; al, žalibog! kdo pa bo posodil, ker nobeden nič nima? Kak krčmar ima sicer kacih deset forintov; pa, ako hočeš, da bi ti jih posodil le za štirnajst dni, moraš popred dva ali tri forinte zapiti. Borni ljudje nimajo hrane ne za-se ne za živino. Misli se lahko, da je huda, posebno za živino, ko je že slama po pol drugem forintu; pa Bog, da bi se le še dobila. Jez sem že rekel in še rečem, ako Bog še zanaprej pošlje tako slabih letin, bojo ljudje sami zemlje (grunte) popuščali, ker pri takih stiskah pravi vsak gospodar: oh, da bi bil jez hlapec, ne pa gospodar, kako bi bil vesel!

*) To pa ravno prav očitno kaže, da se greší pri vas zoper prvo pravilo o živinoreji, ki se glasí: „pari enako živino z enako.“ Če tudi je bik žlahnega rodú, ne bo nič iz take reje, ako se pritlikovec pari z velikanom. Vred.

Od sv. Helene pri Lazah. Za kratek čas vzamem pratiko v roke in zapazim, da je eden naših sejmov napčno postavljen. Naš sejm za živino in drugo blago ni 15. malega travna, ampak v pondeljek po tihi nedelji, ker je pa letos tisti dan ravno praznik sv. Jožefa, bode letos sejm v torek. — Naša srenja je tik železniške postaje: Laze. Vsak lahko vidi, da je to popolnoma slovenska beseda, kakor je več enacih vasi in priimkov na Kranjskem od zarašenih bregov, ktere ljudje posekajo, požgó in okopljejo, si njivice naredé in jih Laze imenujejo. Ravno od take lege in od vasi tudi ime naše postaje, toda nemškutarija piše: Laase — zakaj? ne vem povedati, al to vem, da od tod izhaja pomota, da dostikrat pisma in časopisi po Notranjskem — Laas pri Cirknici itd. romajo, predno, včasih že prepozno, do nas pridejo, ali se pa tudi od druzih enacih krajev napčno pri nas vstavljajo. Zakaj bi se ne pisalo: Laze — namesti napčnega Laase?

Iz Ljubljane. Sl. ministerstvo pravosodja je z odpisom od 21. dne u. m. vprašalo kmetijsko družbo: kaj ona misli o tem: ali naj bi se preklicala postava ali ne, ktera odločuje, da za razposojeni denar se sme več kot po 5 ali 6 gold. od sto obresti (činža) jemati? Od več veljavnih straní se glasijo želje — piše ministerstvo — naj se odpravi postava o odrtii (Wuchergesetz), ker dandanes je denar blagó; vendar se ministerstvo noče prenagliti, predno ne sliši dobro prevdarjenega mnenja iz vseh dežel. Iz tega se vidi, da preklic omenjene postave še ni tako blizo, kakor so nekteri časniki trdili.

— Na telegrafično naznanilo, da je odbor mestni poklonil državnemu ministru Belkredi-u častno meščanstvo, je gosp. minister županu dr. Costu iz Budima (Ofen) telegrafično odgovoril to-le: „Za naznanilo od 27. svečana se zahvaljujem srčno.“

— Namesti lekarja gosp. Pretner-a je državno ministerstvo gosp. Alb. Ram-a izvolilo za uda stanovitne deželne medicinalne komisije, ktera obstaja iz c. kr. medicinalnega svetovavca dr. pl. Andriolli-a, dr. Jan. Bleiweis-a, dr. Schiffer-a, dr. Valenta, dr. Gauster-a in lekarja Alb. Ram-a.

— V eni poslednjih šolskih konferencij so, kakor smo slišali, nekteri gimnazijski profesorji, ki so učitelji slovenskega jezika, izročili gosp. ravnatelju dr. Miteis-u pismo, v kterem ga gledé na štenografični zapisnik 26. seje deželnega zbora, v kterem se je obravnaval predlog zavoljo učnega jezika v ljudskih in srednjih šolah, dvoje prosijo, namreč to: Poslanec Dežman je v govoru svojem rekel, da se slovenščina v srednjih šolah slabo učí. Ako to ni resnica, kar se njih tiče (in to mora ravnateljstvo vedeti), naj se čast njih reši tega očitanja in jim to na službeni poti pové; ako pa je resnica, tedaj naj jim visoka vlada učiteljstvo vzame, za ktero niso sposobni. — Da učiteljem, kteri so popolnoma sposobni za nauk slovenskega jezika, ne more vse eno biti, kaj se o njih govorí in križem po svetu gré v tisku, je gotovo; poštenje njih je tedaj zahtevalo, da se opravičijo. Radovedni smo, kako se bo rešila ta stvar. Da se pravica ne bo zatajila, to moremo pričakovati, — potem pa tudi to, da se vzame učiteljstvo slovenščine, kdor ji ni kos; saj je vendar dosti žalostno, da vsa ljubljanska gimnazija mora morebiti zavoljo nekterih učiteljev trpeti tako sramotno kritiko, kakor se je očitno slišala v omenjeni seji deželnega zbora!

— V nedeljo si je odbor društva za denarno pripomoč obrtnikov volil predstojnika, namestnika njegovega in denarničarja. Gospoda Horak (predstojnik) in Heidrich (denarničar) sta se hotela odkrižati težavne večletne naloge; al ni jim obveljalo; morala sta po eno-

glasni želji in razodetem občnem zaupanju iznova sprejeti svoja opravilstva in tudi gosp. V. Rudholzer je bil enoglasno voljen za predsednika namestnika. Ta soglasns volitev je nova ostra kritika tiste grde pisarije v občnem zboru.

— Častiti gosp. Luka Jeran, vrednik „Danice“ se je z družbo, ki vsako leto potuje o velikonočnem času v Jeruzalem, 5. dne t. m. iz Trsta podal v sveti ta kraj, kjer ostane do majnika. Vredništvo med tem časom, kakor poslednji list „Danice“ pravi, je prevzel častiti gospod profesor Marn. S gosp. Jeranom je šel tudi gosp. Stan. Šranc, kaplan iz Brezovice.

— Čeravno so okolščine tako nanašale, da se letos ni več kakor lani govorilo slovenski v deželnem našem zboru, smo vendar iz tega, kar je imel štenograf gosp. Tanšek slovenski pisati, se prepričali, da je prav trden v slovenski štenografii, s tem pa je tudi dokazal, da slovanska štenografija ne ostaja za nemško.

— 28. svečana so bile toplice z veliko topliško gostilnico v Bledu po očitni dražbi prodane. Hiša, ktera je čez 40.000 goldinarjev stala, s toplicami vred je bila pri dražbi izklicana za 18.000 gold., prodala se je pa za — 3550 gold. Ali ni to dokaz žalostnih časov? Kupil jo je g. L. Lukman iz Ljubljane.

— Koncert, ki ga je dala 2. dne t. m. tukajšnja filharmoničina družba na korist ubozim Dolencem, je s tistimi 100 gold., ki so jih v ta namen darovali knezoškof, donesel 450 gold. Pri tej priliki so društvu filh. tudi darovali 100 gold.

— Poslednji „Sokolov“ večer, kteremu je vrednik bil gosp. Pour, je lepo združil „utile dulci.“ Kakor je njegovo berílo „o življenji rastlinstva“ bilo podučno, tako je gospod Ravnikarjeva humorêska „Kakošna bo Ljubljana v 100 letih?“ bila jako mična. Vmes so bile lepe pesmi.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Presvitli cesar je 5. dne t. m. zapustil Pešt in se vrnil na Dunaj. Kako stojé zdaj rečí z Ogersko? bojo radovedni popraševali bravci naši. Gotovega zdaj še nič ni in ne more biti, ker govoril je le deželni zbor ogerski prvo besedo v pismih, ki ste ju cesarju izročile obe zbornici, in cesar je, kot kralj ogerski, zboru odgovoril. Hvala Bogu, da s cesarjevim odgovorom morejo druge dežele zadovoljne biti, ker silno smo se že bali, da Ogri dosežejo vse, kar zahtevajo. Njih Veličanstvo je odgovorilo tako, kakor govorí vladar, ki na svoji glavi ne nosi samo ogerske krone sv. Štefana, temuč še druzih ne manj svetih kron. Rekel jim je cesar, da ga je volja, ogersko ustavo zopet oživiti, vendar ne sme prezreti, kar zahteva blagor tudi druzih narodov in veljava vsega cesarstva; tudi druge dežele morajo ustavno vlado imeti; vsem narodom in veram se mora zgoditi pravica; on ne tirja od Ogrov, da bi žrtovali svojo ustavo drugim narodom, al skupnost cesarstva zahteva, da se predela ogerski zakon od 1848. leta; v tem zakonu so take postave, ktere na več strani žalijo vladarjeve pravice; županije se ne morejo na vrat na nos ustanoviti; narodna straža je breme za ljudstvo brez varnosti; dokler ni v vsem sprava gotova, se ne more kronati dati kot kralj ogerski in ne priseči na ustavo, ker bi ne mogel prisegati o rečéh, ki so mu zoper vero in vest. — Ko je bil ta odpis bran v zbornicah, ni se čul noben glas „eljen-a“, kterega je prejšnje dni tako obilo bilo. Ogri tedaj niso zadovoljni, mi pa smo, in zdaj le to želimo, da se najde prava pot sprave, ktero kaže oktoberska diploma. Da brez velicih težav to ne bo šlo, je gotovo. — Tudi Hrvatje so dobili odpis cesarjev; ž njimi vred obžalujemo, da je zedinjenje Dalmacije s Hrvaško in Slavonsko odloženo in da vojaška granica ostane, kakor je, — da pa se ne ustavi rekrutiranje, kakor je zbor želel, je naravno. Tudi zagrebški zbor ni zadovoljen z odpisom cesarjevim. Ker odpis ta zboru naroča, naj neutegoma poslancev voli, ki se bodo z ogerskimi poslanci o zvezi med seboj in o državnopravnih zadevah dogovarjali, je bil v seji 3. dne t. m. odbor izvoljen, ki bo o tej važni zadevi nasvete dal zboru. — Baron Rauch in prevzv. škof Strossmajer, ki sta bila vdrugič voljena predsednika hrv. gospodarskega društva, zopet nista po Nj. Veličanstvu potrjena. — Vladni časnik „Const. Oest. Zeit.“ je te dni odločno rekel, da se slovanskim narodom nemili „ožji državni zbor“ ne ustanoví več; — ako se še dvalizem srečno podere, je izvršilo ministerstvo Belkredijevo velikansko delo. — Česki deželni zbor je slavno zmagal nasprotstvo ravnopravnosti (glej dopis „iz Prage“). Slava mu! — Če je res, kar časniki pišejo, se je na spomlad bati vojske med prusko in našo vlado; tako napete so strune med Berolinom in Dunajem zavoljo nesrečnega razpora o šlezvik-holštanjskih zadevah, da zdaj zdaj utegnejo poči. — Homatije v Moldavi in Vlahii pa so tudi tako zapletene, da tudi tù se utegne plamen vneti zoper Turka; narodna skupščina v Bukureštu hoče zvezo na brambo in upor skleniti s knezom srbskim in črnogorskim zoper silo turško, ktere se bojí. Kdo bode knez Moldave in Vlahije po iztiranem Kuzi, bode odločil vladarski zbor, ki ima biti v Carigradu, kakor se zdaj govorí.

Račun dohodkov in stroškov za Slomšekov spominek.

Skupnina prejšnjega računa 446 gold. 91 kr. in 1 cesarsk zlat. — Gospodje: Raupel Janez, dekan v Belaku 5 gold., Lesjak Val., kaplan v Belaku 1 gold., Jäger Greg., kaplan v Belaku 1 gld., Pušel Anton, školnik v Belaku 1 gold., Serajnik Lovro, župnik na Zili 1 gold., Alles Miklaž, župnik v Ločah 1 gold., Stökel Simon, kaplan pri sv. Lenartu 2 gold., Jurkobičer Jožef, župnik pri sv. Martinu 2 gold., Muršič Jožef, kaplan v Stebnu 1 gld., Stuhec A., podučitelj v slov. Bistrici 1 gold., Šinkovič Jožef, župnik pri sv. Muni 4 gold., Paprej Matija, dekan v Braslovcah 5 gold., Pornič Boštjan, kaplan v Braslovcah 5 gld., Šibal Anton, župnik pri sv. Andražu 5 gold., Fileš Andrej, župnik na Paki 4 gold., Klančnik Juri, kaplan na Paki 5 gold., Žišker Anton, kaplan na Vranskem 2 gold., Juvančič Franc, dekan pri Novicerkvi 10 gold., Guzaj Arnej, kaplan pri Novicerkvi 2 gold., Črnoša Simon, župnik v Črešencah 5 gold., Lah Matija v Pojniku 5 gold., Ratnik Blaže v Pojniku 5 gold., Jazbec Anton v Pojniku 2 gold., Mak France, župnik v Rožni dolini 1 gold., Pirkovič v Rožni dolini 1 gold., Mikuš France, župnik v Dobrnski 5 gold., Palan Anton, kaplan v Dobrnski 5 gold., gospodje člani mariborske čitavnice so podarili 9 gld. Skupnina dohodkov 100 gold. — Cela skupnina 546 gold. 91 krajc. in 1 zlat. — Za poštnino se je porabilo — gld. 32 kr., tedaj še ostane čistih dohodkov 546 gold. 59 kr. in 1 ces. zlat.

V Mariboru 1. marca 1866.

Dr. Matija Prelog, denarničar.

Poziv Slomšekovim častiteljem!

Ker je vredništvo „Novic“ za Slomšekov spominek nabralo že nekoliko darov, pa jih iz Ljubljane in bližnice ljubljanske pričakuje še več, naj se rodoljubi podvizajo z namenjenimi darovi, da moremo kaj zdatnega odriniti v Maribor. Gospod dr. Prelog potem naznani daritelje. Vredništvo.

Milodari za Dolence.

Iz Polhovegc Gradca 11 gold.

Kursi na Dunaji 6. marca.

5 % metaliki 60 fl. 40 kr.	Ažijo srebra 101 fl. 90 kr.
Narodno posojilo 62 fl. 85 kr.	Cekini 4 fl. 91 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.